

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΤΑΞΟΣΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΥ

18

1924

ΦΩΤΟΤΥΠΙΚΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ * 1969 * RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ÉDITIONS

ΒΑΣ. Ν. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ



BAS. N. GRÉGORIADES

Ε.γ.Δ.ΟΣ.π.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2000

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄. 31 Μαρτίου 1924. — ΤΕΥΧΟΣ Α΄

ΤΥΠΙΚΑ

Τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΘΕ΄ κατάλοιπον περιέχει τὰ ἀκόλουθα·

1) «Τυπικὸν τῆς σεβασμίας μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν ἡλίου βρομῶν» ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν ΣΞΕ΄ κώδικος τῆς πατριακῆς βιβλιοθήκης ἀντιγραφὲν ὑπὸ τοῦ Σωκρ. Κουγέα κατ' ἐντολὴν τοῦ Λάμπρου. Τὸ ἀντίγραφον ἀποτελεῖται ἐκ 44 φύλλων γεγραμμένων ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, προτάσσει δὲ αὐτοῦ ὁ Κουγέας τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις.

Πατριακῆς βιβλιοθήκης

Κωδ. ΣΞΕ΄.

Οὗτος εἶναι ἐκ περγαμηνῆς ἐκλεκτῆς καὶ κάλλιστα ἐξεργασμένης· ἀποτελεῖται δὲ ἐκ φύλλων 74 τῶν ὁποίων ἡ διαίρεσις ἔχει οὕτως· τὰ 1, 2, 3 εἶναι ὁμοῦ συνεγραμμένα· ἔπειτα τὰ 4, 5, 6 καὶ 7 ἀποτελοῦσιν ἓν δυάδιον, τὰ ἀπὸ τοῦ 8ου μέχρι τοῦ 64ου ἀποτελοῦσιν 8 πλήρη τετράδια· τὰ δὲ 64, 65, 66, καὶ 67 ἀποτελοῦσι δυάδιον· τὰ πέντε ἐπόμενα ἀπὸ τοῦ 68 — 72 ἴδιον τετράδιον (:) ἀποτελοῦσι· καὶ τὰ δύο τελευταῖα ἀποτελοῦσι φύλλον.

Ἐκαστον φύλλον ἔχει μῆκος μὲν 0,22· πλάτος δὲ 0,16· ἐκάστη δὲ σελὶς περιέχει στίχους 24, ἐξ ὧν ἕκαστος περιέχει ὡς ἔγγιστα γράμματα 28· ἐκ τῶν φύλλων 28, 29, 30 καὶ 31 δηλ. ἐκ τοῦ β' ἡμίσεως τοῦ τετραδίου, λείπει τὸ ἄνω ἡμισυ, ἀποσχισθὲν, ὡς φαίνεται. βιαίως καὶ ἀποτόμως. Τὰ ἀρχικὰ ἐκάστου κεφαλαίου γράμματα εἶναι κεφαλαιώδους σχήματος, κεκοσμημένα δὲ διὰ κοινοτάτων γραμμῶν.

Στίξεις μόνον δύο εἰδῶν διακρίνονται· ἡ τῆς μέσης λεγομένης

ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ ΤΟΜ. ΙΗ΄

στιγμῆς ἥσας εὔρηται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐστιγμένου γραμματος (ν .)
καὶ ἡ τοῦ κόμματος (,)· εἰς δὲ τὸ τέλος μερικῶν κεφαλαίων, ἡ (:)·
ταύτας ἐτηρήσαμεν ὅσον τὸ δυνατόν πιστῶς ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἀντι-
γραφῇ.

Ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ, τοῦ ὁποίου τὸ ἄνω μέρος εἶναι ἡμισεσηπός,
φέρονται τὰ ἐξῆς σημεῖωματα, ἅτινα εἶναι σχεδὸν ἐξίτηλα καὶ μό-
νον ἴχνη σώζονται ἐν μέρει μὲν τῆς μελάνης, ἐν μέρει δὲ τοῦ ἐν
τῇ περγαμνῇ γραμματος τῆς γραφίδος· εἶναι δὲ πρὸς τούτοις
καὶ ἀκρωτηριασμένα ὑπὸ τῆς κοπίδος τοῦ βιβλιοδέτου· εἶναι δὲ
ταῦτα

† ἔνης ἔγγιστα τοῦ ν (ἴχνη ν α μ α θ ί ο υ)
.. . . δὲ τῇ μονῇ κλῆσις λ σ . . .

Κατωτέρω τῇ αὐτῇ χειρὶ ἢ καὶ ἡ τοῦ χειρογράφου ὅλου

‡ ἡ βίβλος αὕτη τῆς μονῆς τοῦ πε
τῆς κειμένης ἔγγιστα, τῆς (ἴχνη α γ ι)
ἀρχαϊκῇ δὲ τῇ μονῇ κλῆσις π
† ὄκτω

Ἐν τῷ ὀπισθεν δὲ τοῦ ἐξωφύλλου μέρει τὸ ἀκόλουθον σημεῖωμα

. λος αὕτη τῆς μονῆς
. λέπτου τῆς κειμένης.
. τοῦ ἁγίου βωκίου (ἡ μωκίου) (;)
. γαιρεν ρωμανός.
τὸ ξένον του (sic)
. αμος (μονοκονδελικῶς)

καὶ κατωτέρω τῇ αὐτῇ χειρὶ

. τί μου κύριε ὅταν ἔλ

Σημεῖωματα τοῦ τελευταίου φ. (74, β.) βλ. ἐν αὐτῷ τούτῳ.

Εἰς τὰ τελευταῖα φύλλα παρατηρεῖται ἡ ἐξῆς ἀνακολουθία ἢ
ὁμοία ἐτηρήθη καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἀντιγράφῳ, δηλ. ἀπὸ τοῦ φ.
65, β. πρέπει νὰ ἀναδραμῆτε εἰς τὸ φ. 69, α' ἀπὸ δὲ τοῦ φ. 72, β
εἰς τὸ φ. 66, α' ἀπὸ δὲ τοῦ 68, β εἰς τὸ φ. 73, α.

Τὸ στάγμα τοῦ κώδικος εἶναι παλαιόν· τὸ δὲ δερμάτινον αὐτοῦ κάλυμμα κοσμεῖται δι' ἀποτυπωμάτων τοῦ δικεφάλου ἀετοῦ».

Αἱ ἐν τέλει σημειώσεις εἶνε αἱ ἀκόλουθοι·

† Ὁ δοῦλος τοῦ κραταιοῦ
καὶ ἁγίου ἡμῶν βασιλέως
ὁ μυστικός Νικηφόρος †

Κατωτέρω ἄλλη χεῖρ

Ἰωάννης ἱερεὺς μαρτυρεῖ αὐτὸν ἄξιον
τῆς ἱερῶ»

Τὸ ἀντίγραφον κατὰ σημείωσιν τοῦ Κουγέα ἐν τέλει εὐρισκομένην ἐγένετο

«Ἐν Πάμφῳ τῇ 6/7/1961.»

Τὸ τυπικὸν ἀρχεται·

«Ὅτι μὴ δὲ τοῦτο τῶν ἀποβλήτων παρὰ θεῶ εἴ τις εὐχαριστῶν εὐρίσκειται πρὸ προσώπου αὐτοῦ» καὶ τελευτᾷ «ψαλλομένου καὶ τρισαγίου καθεκάστην ἡμέραν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ μνημονευομένων καὶ αὐτῶν».

2. Ἀντίγραφον τυπικοῦ τοῦ ἁγ. Μάμαντος γενόμενον ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐκ τοῦ κώδικος Suppl. gr. 92. Τὸ ἀντίγραφον ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 71 ἠριθμημένων (149—220) περιέχει μέρη τινὰ μόνον τοῦ τυπικοῦ, αἵνα φαίνεται ὅτι εἶχεν ὁ Λάμπρος ἀντιγράψει, ὅπως μετὰ ταῦτα ἐξακριβώσῃ τὰ τοῦ τυπικοῦ τούτου.

Ἐν ἀρχῇ (σελ. 149) ἔχει σημειώσει ὁ Λάμπρος διὰ μολυβδίδος μεταγενεστέρως·

«Ἐξεδόθη ὑπὸ Θεοδώρου Οὐσπένσκη
ἐν τοῖς Odessaer Jahrb. 2 (1892)

Byz. Abt. I σ. 25—84 mit reichlichem Kommentar
Πρβλ. Kurtz ἐν Byz. Zeits. 2 (1893) σ. 137 κ. ἔ. καὶ Nissen
αὐτόθι σ. 11 κ. ἔ.(;)

3. Ἀντίγραφον τυπικοῦ ἐκ τοῦ κώδικος Βερολίνου Phll. 1489 15 αἰῶνος γενόμενον ὑπὸ τοῦ Λάμπρου. Τὸ ἀντίγραφον ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 36 ἠριθμημένων (30—66) περιέχει μέρη τινὰ μόνον

τυπικοῦ, αἴτινα φαίνεται ὅτι εἶχεν ὁ Λάμπρος ἀντιγράψει, ὅπως μετὰ ταῦτα ἐξακριβώσῃ τὰ τοῦ τυπικοῦ τούτου. Τὸ τετράδιον ἀρχεται·

«Βερολίνου Phill 1389 τ. αἰῶνος (ἐν Κηπόλει 1640) μικροῦ σχήματος ἀντιγεγραμμένος ὑπὸ ἐσπερίου τινὸς ἐκ πολαιοῦ τυπικοῦ, ἀγνωστὸν που ἀποκαμμένου. Τὸ πρωτότυπον ἐκοσμεῖτο καὶ δι' εἰκότων, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ φ. 1—2α ἐν οἷς ἀντιγεγραμμένα σημειώματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν γενεαλογίαν τῆς κτητορίσης τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου εἰς ἣν ἀναφέρεται τὸ τυπικόν. Ἔχουσι δὲ ταῦτα οὕτω

† Κωνσταντῖνος Κομνηνὸς Παλαιολόγος ὁ πανευχεστάτος σεβαστοκράτωρ καὶ πατὴρ τῆς κτητορίσης.

† Εἰρήνη Κομνηνὴ Βράνενα Παλαιολογίνα ἡ σεβαστοκρατόρισα καὶ μήτηρ τῆς κτητορίσης.

† Γωάννης Κομνηνὸς δούκας συναδηνὸς καὶ μέγας στρατοπαιδάρχης καὶ κτήτωρ».

4. Ἀντίγραφον τυπικοῦ ἐκ τοῦ κώδ. Lincoln gr. 35 φ. 125β. Τὸ ἀντίγραφον ἀποτελούμενον ἐκ σελίδων 8 ἠριθμημένων (111—118) περιέχει ἐλάχιστον μέρος τοῦ τυπικοῦ τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ γνωστῷ κώδικι τοῦ Lincoln 35.

Ἄρχ. «Τίνα εἰσὶν ἅπερ ἀφιεροῦνται τῇ Θεοτόκῃ ὑπὲρ οἰκονομίας καὶ διατροφῆς τῶν θεραπεινίδων αὐτῆς.

Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ὥστε εὐαρέστως πολιτεύεσθαι καὶ εὐαρέστως βιοῦν ὑμᾶς τῷ θεῷ καὶ ὥστε σώζεσθαι ὑμῶν τὰς ψυχὰς τῇ (φ. 126α) βίβλῳ ταύτῃ διευπλώσαμεν».

5. Ἀντίγραφον τυπικοῦ ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων 3 γεγραμμένων ἐπὶ τῆς μᾶς ὄψεως. Τὸ ἀντίγραφον ἀρχεται·

« . . . νομίσματα ἑβδομήκοντα καὶ διὰ γῆς μοδίων δισχιλίων ἑξακοσίων νομίσματα ἑκατὸν ὄμοῦ καὶ τὰ τοῦ Σκοιανοῦ νομίσματα τριακόσια ὀκτώ» καὶ τελειᾷ «Καὶ μονίδριον περὶ τὸ Σκουτάριον τὸ ἐπ' ὄνοματι τιμώμενον τοῦ ἁγίου μου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ ἐπιλεγόμενον Τράπεζα τὸ ἀπὸ προσενέξεως τῆς μοναχῆς Τζακαλίνης τῇ αὐτῇ σεβασμίᾳ μοιῇ προσκυρωθέν». Ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τούτῳ δὲν δηλοῦται ὁ κώδικς, ἐξ οὗ ἐγένετο ἡ ἀντιγραφή.

6. Βιβλιογραφικὰ τινὰ δελτία ἐκδεδομένων τυπικῶν καὶ ἄλλαι τινὲς σημειώσεις, ἐν αἷς καὶ ἡ περιγραφή τοῦ κώδικος 35 Lincoln ἐκ τοῦ Καταλόγου τῶν χειρογράφων τοῦ Coxe. Ἐκ τῶν σημειώσεων

τούτων ἀξία δημοσιεύσεως εἶπε ἡ ἀκόλουθος περὶ τυπικῶν ἑλληνικῶν μονῶν ἐν Ἰταλίᾳ, ἧς μένει κολοβή.

Ἐν φύλλ. 73, β' διαγινώσκονται τὰδε.

«Il mese d'Agosto nel 1573 ritrovandomi all'abbazia di S. Philareto secretario di seminare vinemo à ragienamento con li padri del detto monastero insieme con un altro padre nomine Philareto priore dello monastero di S. Bartholomeo circa li τυπικά, come sono di piu scinte et detto pz fr Philareto mi desse ad in tendere che un tempo un archimandrita nomine Luca havea pigliato per via di concilio: da tre τυπικά uno di Constantinopoli, l'altro di Nicolo di Cosoli, et l'altro dellι κοινόβιοι τῆς Παλαιστίνης et compose uno τυπικό. Cou lo quale si governano hoggi li chiese greeche in Italia. Havendo inteso io lo nome del archimandrita Luca gli ho mostrato lo contraseritto epitaphio, circa il quale haveamo giudicato che fosse stato quello archimandrita Luca lo nome del quale è scritto à quello epitaphio.

Alli 6 di Agosto 1573 li monachi dello Salvatore τῆς γλώσσης Μησσηννης quelli poi che furono decacciati dallo detto monasterio nel tempo del 9 con lo imperadore per fortificare il castello della γλώσσα ove stavano soldati spagnoli et li monachi non potendosi stare in conversatione di spagnoli si strattano et gli veducio à una chiesa detta la misericordia à terra nova; ivi stettero gran tempo et essendo alle stansie di quella chiesa, se ne faccia la polvere della monitione della città detti monachi standose in dubio, multo supplicar dove sua majestà; alli quali gli ficero uno monastero nominato all'anuntiatella ma lo monasterio si lo chiamano lo Salvatore, quale è fuori di Messina assai sup alle case pin te; allo quale monasterio alle 6, di Agosto 1573 se ne conducivo li detti monachi et possono li tutti, li S. reliquij, vestiti, robbe, libri et ogni cosa.

Si dice che poi che furono partiti detti monachi dallo salvadore της γλώττης suditta chiesa dello Salvatore si perrupò per via d'una terrama, mirabile.

Ἐν φύλλ. 74, α.

. Nel 1572 alle 12 il mese di 9bro.

Stando io a vedere messo nella chiesa del beato S. Gio. Battista detto dell' horto alla inclita cita di Messina, standomi allo choro alla banda della Sacristia ho alzato li occhi all' altra banda del coro verso tramontano infra una cappella vecchia et ho visso un monumento di marmoro

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τυπικῶν τὸ πρῶτον, ἦτοι τὸ τυπικὸν τῆς σεβασμίας μονῆς τῶν ἡλίου βωμῶν ἔχει ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ Dmitrienskij ἐν τοῖς τυπικοῖς αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἡμετέρου κώδικος 265 τῆς Πάτμου (Κίεβον 1895 σ. 715—769).

Τὸ δεύτερον, ἦτοι τὸ τυπικὸν τῆς μονῆς τοῦ Μάμαντος ἔχει ἐκδοθῆ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Uspenskij ἐκ τοῦ κώδ. Χαλκ. 85 καὶ ἔπειτα ὑπὸ τοῦ P'etit ἐκ τοῦ ἡμετέρου κώδικος Paris. Suppl. gr. 92 (πρβ. Marc Plan σελ. 23 Mamaskloster).

Τὸ τρίτον, ἦτοι τὸ τυπικὸν τῆς Θεοτόκου τῆς βαβαίας ἐλπίδος τῶν χριστιανῶν, διότι περὶ τούτου πρόκειται, ἔχει ἐκδοθῆ ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Omont ἐκ τοῦ κώδικος 35 Lincoln (πρβλ. Revue des études grecques τόμ. 17 (1904) σελ. 361—373 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Portraits de differents membres de la famille des Comnene peints dans le typicon du monastère de notre Dame de bonne espérance a Constantinople), ἔπειτα δὲ ὑπὸ τοῦ H. Delehaye ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Deux typica byzantins de l'époque des Paléologues (Βρυξέλλαι 1921).

Τὸ τέταρτον, ἦτοι τὸ ἐκ τοῦ κώδικος Lincoln 35 ἀντιγραφέν, εἶνε μέρος τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος τυπικοῦ τῆς Θεοτόκου, τοῦ ὑπὸ τοῦ Omont καὶ ἔπειτα τοῦ Delehaye ἐκδοθέντος.

Τὸ πέμπτον εἶνε μέρος τυπικοῦ ἀντιγραφέντος ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ Λάμπρου ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 22, 748 κώδικος τοῦ βρετανικοῦ Μουσείου καὶ σωζομένου πληρεστέρου ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν P' καταλοίπῳ τοῦ Λάμπρου.